

(бере участь), то вона здійснює саме активну поведінку. Виділення ступенів поведінки (участь, активна участь), на нашу думку, є сумнівним і тому потребує певного редакційного уточнення диспозиція ст. 294 КК України. Зважаючи на вказані положення, вважаємо недоцільним виділення спеціальним суб'єктом злочину просто виконавця діяння, тому що це нівелює саме поняття вказаного суб'єкта злочину. Якщо йти таким шляхом, то кожний злочин буде вчиняється спеціальним суб'єктом злочину і тоді така класифікація суб'єктів злочину не має будь-якого практичного значення. Тому спеціальний суб'єкт злочину в конкретному протиправному діянні виступає в якості виконавця, який отримує додаткові (спеціальні) ознаки, що конкретизують цю особу серед інших суб'єктів злочинів.

Таку саму позицію ми маємо щодо визнання організатора спеціальним суб'єктом масових заворушень. Особа при організації вказаних групових дій виконує дії, які передбачені об'єктивною стороною складу злочину, тобто вона є виконавцем вчинення цього злочину. Те, що винна особа здійснює організаторські функції не змінює кваліфікацію її дій – застосовується лише ст. 294 КК України. Якщо особа є виконавцем вчинення злочину, то, як ми вже зазначали, цього недостатньо для визнання її спеціальним суб'єктом злочину. На нашу думку, реалізація винним певної форми об'єктивної сторони складу злочину не повинно впливати на його ознаки як суб'єкта злочину. Це пояснюється тим, що особа набуває спеціальних ознак саме до вчинення злочину, а не при вчиненні злочину. Така властивість спеціального суб'єкта злочину повинна знайти відображення в ч. 2 ст. 18 КК України.

Зважаючи, що до початку групових дій будь-який загальний суб'єкт може стати суб'єктом масових заворушень (незалежно, чи як організатор, чи активний учасник), слід визнати неприйнятним визначення спеціальних суб'єктів таких дій. Тому за ст. 294 КК України, на нашу думку, неможна визначити спеціального суб'єкта злочину.

ВИЗНАЧЕННЯ ЗМІСТУ ПОНЯТТЯ «ПЕРЕШКОДЖАННЯ» В КОНТЕКСТІ ОБ'ЄКТИВНОЇ СТОРОНИ СКЛАДУ ЗЛОЧИНУ, ПЕРЕДБАЧЕНОГО СТ. 171 КК УКРАЇНИ

Гасвський А.М., кандидат економічних наук
Прут І.О., слухач магістратури НАВС

Поступ України до стандартів, за якими живуть країни усталеної демократії, включає в себе нові форми діяльності різних державних інституцій. Серед них – якнайбільша прозорість перед громадськістю, доступність населення до інформації про діяльність державних установ, за винятком випадків збереження у таємниці певної категорії

відомостей, передбачених законодавством. Роль посередників між державними органами і населенням традиційно виконують засоби масової інформації (ЗМІ). У наш час ЗМІ сформувались в окремий соціальний інститут, який значною мірою спроможний впливати на розвиток усього людства.

При цьому Кримінальний кодекс (КК) України забезпечує охорону ЗМІ, зокрема й журналістської діяльності від «прямих» посягань. Однак, встановивши кримінально-правову заборону, законодавець цим самим забезпечив не тільки право журналістів на зайняття професійною діяльністю, але й реалізацію прав людини у сфері обігу інформації, однак, він залишає невирішеними цілу низку питань, які, насамперед, стосуються кримінальної відповідальності за перешкоджання законній професійній діяльності журналістів. Одним із спірних питань є визначення змісту поняття «перешкоджання» в контексті об'єктивної сторони складу злочину, передбаченого ст. 171 КК України.

«Перешкоджання» є однією з ключових значеннєвих одиниць у змісті диспозиції ч. 1 ст. 171 КК України. Аналізуючи вживання зазначеного поняття в кримінальному законі, можна дійти висновку, що законодавець вкладає в нього досить чіткий зміст. За загальним правилом поняттям «перешкоджання», що вживається в КК України, розуміється створення будь-яких перепон, які унеможливають або істотно ускладнюють реалізацію визначених законодавством України прав, свобод чи обов'язків людини та громадянина.

У вітчизняній науці кримінального права тлумаченню поняття «перешкоджання» та визначенню його обсягу в диспозиції розгляданої кримінально-правової норми приділялося недостатньо уваги. У авторів науково-практичних коментарів до КК України та підручників з Особливої частини кримінального права виробилося два підходи до визначення поняття «перешкоджання».

На нашу думку, для правильного розуміння змісту поняття «перешкоджання» важливо пам'ятати, що в контексті диспозиції відповідної кримінально-правової норми воно нерозривно пов'язано із терміном «вільне здійснення журналістом своєї професійної діяльності».

Тому, не зважаючи на те, що у журналістській діяльності термін «перешкоджання» вживається в контексті гарантування вільного формування волі журналіста та реалізації його діяльності, у кримінальному законі він уживається в контексті правового забезпечення охорони загального права журналістів, тобто як активного, так і пасивного.

З огляду на вищевикладене «перешкоджання» – це створення перешкод, перепон, недопущення чого-небудь. Саме в такий спосіб

«перешкоджання» у контексті диспозиції ч. 1 ст. 171 КК України, визначається більшістю російських і деякими українськими науковцями. О. Красильнікова зазначає про необхідність проведення уніфікації термінів, що використовуються в Загальній частині КК Російської Федерації, та пропонує сформулювати загальне для декількох складів злочинів поняття «перешкоджання» і помістити його у примітки до ст. 144 КК РФ. На її думку, перешкоджання – це спрямована на втручання у діяльність особи або групи осіб протиправна поведінка винного з метою змусити вчинити або не допустити вчинення певних дій (бездіяльності) з їх боку. Це визначення заслуговує на увагу. Однак, при вирішенні цієї проблеми необхідно зазначити про суттєву різницю в диспозиціях ч. 1 ст. 171 КК України та ч. 1 ст. 144 КК Російської Федерації. Російський законодавець вирішив встановити способи перешкоджання законній діяльності журналістів так: або шляхом примушування розповсюджувати інформацію, або шляхом відмови від її розповсюдження. Таким чином, законодавець суттєво звужив коло діянь, що визнаються злочинними. На нашу думку, обидві диспозиції мають недоліки. Адже на практиці диспозиція ч. 1 ст. 144 КК РФ не охоплює випадків, коли злочинець нібито не відмовляє у розповсюдженні інформації, але створює такі умови, які унеможливають її законне розповсюдження. У судовому порядку надзвичайно важко у цьому випадку захистити права журналістів та покарати винних. Диспозиція ч. 1 ст. 171 КК України передбачає можливість тлумачення набагато більшої кількості дій, які визнавалися б такими, що перешкоджають законній діяльності журналіста. Але водночас вона не є ефективною саме через свою абстрактність, неконкретність, багатозначність.

Ми поділяємо точку зору О. Костенко, що при аналізі судової практики України щодо застосування ч. 1 ст. 171 КК України останніх років, можна помітити, що судді тлумачать диспозицію ч. 1 ст. 171 КК України за аналогією з російським кримінальним законодавством, а саме через встановлення факту примушування до розповсюдження або відмови у розповсюдженні інформації. На нашу думку, ця позиція є помилковою, тому що тільки частково відповідає тій суті, що вклав у диспозицію ч. 1 ст. 171 КК України законодавець. З іншого боку, причина такої позиції деяких суддів є зрозумілою: намагаючись звужити коло діянь, що підпадають під цю статтю, через складність адекватного тлумачення терміна «перешкоджання», вони за традицією звертаються до досвіду Росії. Очевидно, що така практика не повинна мати місце в українському судочинстві. Тому важливе значення для вдосконалення судової практики має уніфікація у чинному КК України таких понять, як «перешкоджання».